

Opprop til tillitsvalgte i offentlig sektor

Ikke godta den usosiale AFP-modellen fra privat sektor!

Forsvar dagens sosiale AFP-ordning – og dagens tjenstepensjonsordning!

Av frittstående pensjonsrådgiver Harald Engelstad

1. Den nye AFP for privat sektor er ekstremt usosial.

Den nye AFP for privat sektor er forhandlet fram av menn med høy lønn for menn med høy lønn, og vil virke ekstremt usosialt. De høytlønte jobber mye oftere til 67 år enn lavtlønte, og får i dag ikke en krone fra dagens sosiale AFP-ordning. Vinnerne av den nye usosiale AFP – ordningen i privat sektor er de med årslønn på en halv million eller mer som vil få opp til 1,2 millioner kroner brutto i AFP-påslag og Kompensasjonstillegg på toppen av en ureduert folketrygd i løpet av et forventet pensjonistliv (16-17 år) fra 67 år. Taperne er alle som slutter ved 62. De kommer dårligere ut enn etter dagens regler – over et forventet pensjonistliv. Aller verst ut kommer kvinner i privat sektor som har mye deltid bak seg, og som på grunn av de nye harde opptjeningsvilkårene ikke vil ha rett på ny privat AFP. De mister en pensjonsrett som i dag utgjør ca en halv million kroner fra 62 til 67 år. De fleste forstår at det er forskjeller på jobber og forskjell på folk, og kan forutse at den nye AFP i privat sektor har en ekstremt usosial profil. Levealderjusteringen straffer de ressursvake og belønner de ressurssterke.

Pensjonsreformen er i praksis utsatt til 1.1.2011. Etter det Regjeringen foreslår vil det bety at 1948-kullet kan velge om de vil ta ut AFP i 2010 etter dagens regler, eller ta ut i 2011 med de nye reglene. Det betyr at kvinner i dette kullet som har mye deltid bak seg bør ”hive seg på vogna” i løpet av 2010, slik reglene framstår i dag. Spesielt gjelder dette kvinner som har jobbet under 25 år og som har under 3 poeng i gjennomsnitt. De vil ikke ha rett på Afp etter de nye usosiale reglene. Høytlønte som vil jobbe lenge bør vente med uttak.

2. Den private AFP-modellen vil slå dramatisk ut for mange kvinner i offentlig sektor

Om den private AFP-modellen skulle tvinges over på offentlig sektor vil dette gi dramatiske utslag for mange ansatte som nærmer seg 62 år de neste 10-15 årene. Offentlig sektor har som kjent et meget stort antall deltidsansatte. Selv om detaljene i den nye AFP for privat sektor ikke er helt klare, ligger det an til at man må ha hatt minst dobbelt så høy lønn tre ganger så lenge, for å ha rett på den nye AFP. I dagens sosiale AFP ordning er opptjeningsvilkårene kun 2 G i gjennomsnitt (140.000 kr) og minst 10 arbeidsår (poengår) etter fylte 50 for å ha rett på AFP. Vilåret i den nye private AFP er at den levealderjusterte pensjonen må minst tilsvare minstepensjon for enslig som i dag er ca 136.000 kr. En ”snill” tolkning av vedtaket innebærer at du må ha jobbet i nærmere 30 år med en gjennomsnittlig årsinntekt på 4 G (280.000 kr). En betydelig del av kvinnene i offentlig sektor, og spesielt de mange med de tunge jobbene i helse- og omsorgssektoren, vil miste retten til å ta ut AFP fra 62 år om den usosiale AFP-ordningen fra privat sektor skulle overføres til offentlig sektor.

3. Den private AFP-modellen vil bli for dyr for offentlige arbeidsgivere.

I 20 år har Staten bidratt med å delfinansiere AFP i privat sektor, mens offentlig sektor ikke har fått en krone av Staten til å dekke de betydelig økte pensjonskostnader de har måttet dekke. Det er imidlertid stor forskjell på finansieringen av dagens AFP for offentlig ansatte. Staten dekker hver pensjonskrone for ansatte i sentraladministrasjonen og en del statlige etater, mens arbeidsgiverne i kommunal og fylkeskommunal sektor, inklusiv de fleste sykehus

må betale hver pensjonskrone gjennom eget budsjett. Dersom den private AFP-modellen overføres til offentlig sektor vil pensjonsregningen for disse arbeidsgivere øke dramatisk.

Eksempelvis vil en ansatt i kommunal/fylkeskommunal sektor med sluttlønn 300.000 kr med dagens AFP koste arbeidsgiveren ca 1,6 millioner kroner i direkte og løpende pensjonskostnader fra 62 år ut fra en forevnet levetid på 20 år. (Det er tatt hensyn til at personen i dag ikke får noen vesentlig reduksjon av folketrygdopptjeningen ved å ta ut AFP, og kostnadene mellom 62 og 67 år og fra 67 år til 82 år er summert). Med den private modellen vil Staten dekke folketrygddelen fra 62 år og kompensasjonstillegget livsvarig, mens arbeidsgiveren måtte dekke Afp-påslaget før og etter 67 år, samt dekke folketrygdreduksjonen fra 67 år (som følge av den usosiale levealderjusteringen) livsvarig, for å oppfylle bruttogarantien. Pensjonskostnadene vil her beløpe seg til ca 1,9 millioner kroner, ca 300.000 kr mer pr ansatt enn i dag. Enda dyrere blir det å føre en god seniorpolitikk i offentlig sektor med den nye AFP. Om den med lav lønn jobber til ca 67 år og ikke får trekk i folketrygden, vil arbeidsgiveren likevel i snitt måtte betale ut ca 600.000 kr i AFP-påslag. Skulle lønnstakeren jobbe lengre enn 67 år og få høyere folketrygd enn i dag vil neppe arbeidsgiverne kunne regne med å beholde gevinsten. Da var det jo ikke noe poeng for den ansatte å jobbe lenge. Og hva med de høytlønte i administrasjon og i helsesektoren? Her må arbeidsgiverne dekke inn en million kroner ekstra til hver i "AFP-påslag". Tror noen i ramme alvor at Staten vil dekke alt dette?

4. Den private AFP-modellen vil på sikt ødelegge de offentlige tjenestepensjonene.

Pensjon er en del av lønnen og arbeidsvilkårene. Offentlig ansattes tjenestepensjon kjenntegnes av at de har en bruttogarantiordning og et høyt pensjonsnivå (de fleste har 66%), der de fleste arbeidstakerne betaler en egenandel, har ofte lavere lønn enn i privat sektor, men har pensjonen som en del av tariffavtalen. Mens det hersker "vill vest" i privat sektor på pensjonsområdet, der bare et lite mindretall har gode pensjoner mens de fleste ansatte har gjennomgående meget lave tjenestepensjoner, har offentlig ansatte et velregulert system basert på likhet og solidaritet. Mens arbeidsgiverne i privat sektor når som helst kan redusere pensjonsnivået etter konjunktorene og etter den enkelte bedrifts soliditet, er alle i offentlig sektor sikret samme system, kvalitetssikret gjennom overføringsavtalen og samordningen. Dersom AFP-modellen fra privat sektor blir tvangsoverført på offentlig sektor, vil det på sikt ikke være mulig å opprettholde de gode tjenestepensjonene i offentlig sektor. Det er å håpe at de offentlig ansatte ikke lar seg overtale av noen hundre millioner kroner som Regjeringen trolig vil hoste opp med i løpet av hektiske forhandlinger nattetid, for å kjøpe seg midlertidig husfred. Da har dere på sikt underskrevet på utviklingen av dagens bruttogaranti og den sosiale profilen i dagens offentlige tjenestepensjon

5. De nye pensjonsreglene vil bli vanvittig kompliserte å praktisere.

De nye AFP-reglene for privat sektor er ekstremt kompliserte. De bygger mer på politiske visjoner og kompromisser med Pensjonsreformen som grunnlag, enn sosialpolitikk og sunn fornuft. Dersom prinsippene for den nye AFP i privat sektor skal "tilpasses" offentlig sektor, vil dette måtte avstedkomme pensjonsregler som vil grense til det vanvittige. NAV-kontorene sliter alt i dag med å forklare hvordan dagens pensjonstillast er framkommet. Det er helt urealistisk å tro at NAV vil ha kapasitet til å bistå folk med detaljinformasjon om de nye kompliserte reglene. Den nye AFP går dermed i feil retning ved at ingen vanlige folk vil kunne kontrollere om pensjonen er riktig. Dette vil gå på rettssikkerheten løs og er et tilbakeskritt. De offentlig tillitsvalgte bør ikke godta slike "kreative" regnemodeller som vil bli tilbudt.

6. God pensjon er viktigere enn Regjeringen og Pensjonsreformen

Det kommer trolig til å bli skapt et enormt press mot de offentlig tillitsvalgtes forhandlingsdelegasjon. De vil sikkert bli skremt med at om de ikke følger partipisken og viser ”ansvarlighet” kan dagens regjering tape valget og hele AFP-ordningen kan være truet. Det vil bli vist til tariffavtalen fra våren 2008, og til Pensjonsforlikene på Stortinget. De kjente hofføkonomene og rikssynserne – som alle har det til felles at de skjønner like lite av pensjonsverdenen som folk flest, men har gode pensjonsvilkår sjøl, vil bli flittig sitert i media. Og Statens menn vil sikkert hente fram milliarder av kroner for å selge inn avtalen og for å berge sine luftige visjoner om Pensjonsreformen. Det er å håpe at offentlig sektors forhandlere forstår at en håndfull maktpolitikeres taburetter er en fillesak. Det er ingen ulykke om dagens makthavere taper neste valg. (Det kan gi dem en mulighet til å lære seg mer om sosialpolitikk). Pensjonsreformen har enda ikke vært på valg. Dagens Stortingspolitikere har ikke engang turt å spørre Ola og Kari hva de mener om denne sosiale reformen, og vil helst slippe spørsmål om Pensjonsreformen i 2009-valget. Alle politiske vedtak kan endres. De offentlig tillitsvalgte er ikke bundet av pensjonsforlikene. Her dreier det seg om å forsvare de gode pensjonene for flere hundre tusen ansatte i offentlig sektor, i dag og i fremtiden.

7. Avkortningen på pensjon bør fjernes, men ikke for enhver pris.

Myndighetene har greid å få folk flest til å tro at med det nye systemet kan man ” ta ut pensjon og tjene hva man vil uten at det får konsekvenser for pensjonen”. Dette er å føre folk bak lyset. Den som tar ut ny AFP/tidligpensjon fra 62 år får redusert folketrygdpensjonen med ¼ - livsvarig, enten du tjener noe eller ikke. Man må gjerne lempe på dagens avkortningsregler i dagens AFP, men de er langt mer sosiale enn det som foreslås. Med det nye systemet kan du bli minstepensjonist i folketrygden livsvarig, selv om du har jobbet fullt og betalt skatt til verdens rikeste stat i 40 år- om du lar deg friste av å ta ut pensjonen for tidlig.

Konklusjon

Dagens Afp i offentlig sektor bør opprettholdes inntil videre. Dagens offentlige tjenstepensjon med bruttogarantien bør også beholdes, fra 65 år. Det er forhold ved dagens pensjonssystem som kan forbedres. Men det som er kommet opp av forslag gjør ikke systemet bedre, men verre for flertallet. Statens økonomi er på ingen måte truet av pensjonsutgiftene. Statens økte pensjonskostnader er bagatellmessige i forhold til statens galopperende inntekter de siste 10 til 15 årene. Det er et mye større problem at Staten har vært flink til å skyve en stadig større del av pensjonskostnadene over på arbeidsgiversiden. Det bør derfor være viktigst nå å kreve at dagens AFP i offentlig sektor opprettholdes. Ingen bør komme dårligere ut enn etter dagens regler. Forhandlinger om en eventuell ny AFP i offentlig sektor bør først starte etter at offentlig tjenstepensjoners status er avklart, fordi AFP og alderspensjon i offentlig sektor henger så nært sammen. I mellomtiden bør offentlig ansatte arbeide for at Pensjonsreformen blir en viktig del av Stortingsvalget i 2009. Levealderjusteringen er helt uforenlig med en god sosialpolitikk og uforenlig med levelige pensjoner for folk flest.

Bakgrunn

Undertegnede er ikke tilknyttet fagbevegelsen eller noe politisk parti. Jeg driver egen privat praksis som frittstående pensjonsrådgiver. I over 20 år har jeg holdt orienteringer om det norske pensjonssystemet på Seniorkurs over hele landet, både i offentlig og privat sektor. Jeg forhåndsberegner pensjonene for ca tusen eldre lønnstakere årlig, og ser hvordan dagens

pensjonssystem fungerer både for lavtlønte og høytlønte. Dermed har jeg også visse forutsetninger for å kunne bedømme hvordan de nye foreslåtte pensjonsreglene vil virke.